# İNSANCIKLAR

## DOSTOYEVSKİ

**Çeviren:**
Vedat Gültek

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 1814
EDEBÎ ESERLER: 922

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-625-408-253-5

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

Özgün Adı: Бедные люди

1. Basım: 2000, Sosyal Yayınları
2. Basım: 2006, İnkılap Yayınları

Ötüken Neşriyat'ta 1. BASIM: 2022

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Oğuzhan Murat Öztürk

Son Okuma: Bilal Erimez

Kapak Tasarımı: Ötüken

Dizgi-Tertip: Mahmut Doğan

Baskı ve Cilt: VİZYON BASIMEVİ KAĞITÇILIK
MATBAACILIK VE YAY. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
Beylikdüzü O.S.B Mah. Orkide Cad. No:1/Z
Beylikdüzü/İSTANBUL Tel: (0212) 671 61 51
Sertifika No: 52098

İstanbul- 2022

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

**Fyodor Dostoyevski:** Tam adıyla Fyodor Mihayloviç Dostoyevski, 11 Kasım 1821 tarihinde Moskova'da dünyaya geldi. Çağdaşı olan Tolstoy, Puşkin, Gogol, Lermontov ve Turgenyev gibi soylu bir aileye mensup olmayan tek meşhur Rus yazardır. 1837 yılında annesini, 1839 yılında da şüpheli bir şekilde ölen babasını kaybetmesi Dostoyevski'yi derinden etkiledi. 1843 yılında Balzac'ın *Eugénie Grandet* adlı romanını Rusçaya çeviren Dosteyevski 1844 yılında askerî komisyondan istifa ederek tüm vaktini yazmaya ayırır. Bu inzivanın semeresi Rus edebiyat çevrelerinde övgüyle karşılanacak *İnsancıklar* romanıdır. Eser öylesine beğenilmiştir ki Dostoyevski için "Gogol'un halefi" yakıştırmaları yapılır. İlerleyen dönemdeki eserlerinde inişli çıkışlı bir başarı grafiği sergileyen Dostoyevski'nin yazarlık hayatının sona erdiği bile söylenmeye başlar. Ne var ki 1866 yılında yayınladığı *Suç ve Ceza* romanı ile rüzgârı tersine çevirmeyi başaracaktır. İnsan psikolojisinin ve vicdan kavramının öne çıktığı; başkarakterin iç hesaplaşmalarına sıklıkla yer verdiği *Suç ve Ceza* romanı dönemi için büyük bir edebiyat olayı hâline gelmekle kalmaz Dostoyevski'yi de gelmiş geçmiş en büyük yazarlar arasına sokar. 1880 yılında son büyük romanı *Karamazov Kardeşler*'i yayınlayan Dostoyevski 9 Şubat 1881 tarihinde St. Petersburg'da hayata veda etmiştir.

**Vedat Gültek**: 1939 yılında Malatya'da doğdu. İlkokulu Malatya'da, ortaokulu ise Besni'de bitirdi. Lise tahsilini Erzincan Askeri Lisesi'nde yaptıktan sonra 1959 yılında Kara Harp Okulu'na girdi. 1961 yılında piyade subayı olarak mezun oldu. Askeri okullarda yabancı dil olarak Rusça'yı seçen Vedat Gültek, Silahlı Kuvvetler'in değişik birliklerinde çeşitli görevlerde bulundu. 1974 yılında Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin Rus Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun olunca aynı yıl Askeriye'deki görev birimini değiştirerek öğretmen oldu ve Işıklar Askeri Lisesi'ne Rusça öğretmeni olarak atandı.

Silahlı Kuvvetlerin birçok biriminde öğretmenlik yaptıktan sonra 1993 yılında emekliye ayrıldı. Evli ve iki çocuk sahibi olan yazarın, birçok çevirisinin yanında yayımlanmış eserleri şunlardır:

- Rus Dili Grameri – Kurmay Yayınevi
- Türkçe-Rusça Rusça-Türkçe Konuşma Kılavuzu – Kurmay Yayınevi
- Türkçe-Rusça Rusça-Türkçe Atasözleri Sözlüğü – Sosyal Yayınlar
- Rusça – Türkçe Türkçe – Rusça Sözlük – Kurmay Yayınevi

Hani şu öykücüler yok mu öykücüler!.. Yararlı, hoş ve ruhu okşayıcı yazılar yazmıyorlar da onu bunu karıştırıp ortaya döküyorlar. Hepsinin yazı yazmasına engel olurdum eğer elimden gelseydi. Nedir bu; okuyorsun, okuyorsun... Seni bir düşüncedir kaplıyor... Saçma sapan şeyler gelir aklına. Yemin ederim, bunların hiçbirini yazdırtmazdım, hepsini yasaklardım.

Prens V.F. ODOYEVSKİ

*8 Nisan*

**Değerli Varvara Alekseyevna;**

Dün mutluydum; fazlasıyla, tarifsiz denecek kadar mutluydum! Demek ki bir kez olsun, sözümü dinlediniz benim inatçı kızım. Sanıyorum uyandığımda akşamın sekiziydi; (daireden her dönüşümde bir iki saat kestirmeyi sevdiğimi bilirsiniz anacığım). Mum aldım, kâğıt hazırladım ve kalemi yontarken birdenbire gözlerimi kaldırıverdim. Yemin ediyorum, o anda yüreğim küt küt atmaya başladı! Şu zavallı yüreğimin dileğini anladınız demek. Gördüm ki pencere perdesinin ucu, geçenlerde basitçe belirttiğim şekilde kıvrılmış ve kına çiçeğinin saksısına iliştirilmişti. Yüzünüzün pencereden gelip geçtiğini de görür gibi oldum. Siz de odanızdan bana bakarak beni düşünüyormuşsunuz gibi geldi. Sevimli yüzünüzü iyice seçemediğim için ne kadar çok üzüldüğümü bir bilseniz! Biz de çok iyi görüyorduk bir zamanlar, ihtiyarlık tam bir maskaralıktır yavrum! Gözlerim şimdi bile buğulanıyor. Geceleri azıcık fazla yazı yazsam sabahleyin gözlerim kızarıp sulanıyor ve çevremden âdeta utanıyorum.

Meleğim, hayalimde, birdenbire gülümseyişiniz parladı şu anda; içten ve iyiliklerle dolu gülümseyişiniz... Tıpkı sizi öptüğüm zamanki gibi bir duygu uyandı içimde. Varenka, meleğim, sizi öpüşümü anımsar mısınız? Hatta bilmiyorum ama -belki de bana öyle geldi- beni tehdit eder gibi parmak salladınız pencerenizden... Öyle değil mi yaramaz? Hepsini mektubunuzda teker teker yazmayı ihmal etmeyin, e mi?

Peki, ya şu perde icadımıza ne demeli Varenka? Çok hoş, değil mi? Beni düşündüğünüzü, unutmadığınızı, sağlığınızın ve neşenizin yerinde olduğunu biliyorum. Oturup çalışırken ya da yatıp kalkarken, "İyi uykular Makar Alekseyeviç, yatma zamanı geldi!" demek istiyorsunuz perdeyi indirdiğinizde. Perde kalkınca da "Günaydın Makar Alekseyeviç!" diyorsunuz. "Nasıl uyudunuz, keyfiniz nasıl?... Eğer beni sorarsanız, Tanrı'ya şükürler olsun, keyfim yerinde." Gördünüz mü meleğim, en kusursuz icat; artık mektuba falan

gerek kalmadı. Ancak düşünce benimdi... Bu tür şeyleri oldukça iyi beceriyorum, değil mi Varvara Alekseyevna?

Size bir şey söyleyeyim mi anacığım, hiç ümit etmediğim hâlde çok güzel bir uyku uyudum bu gece. Buna çok memnunum çünkü insan, ne de olsa yadırgıyor ve bir türlü rahat edemiyor yeni bir eve taşınınca. Bir kuş kadar hafif kalktım bu sabah, içim içime sığmıyor! Doğrusu, havaya da diyecek yok cancağızım. Pencerelerimizi biz de açtık; ortalık günlük güneşlik, kuşlar cıvıldaşıyor ve hava bahar kokularıyla dopdolu... Uyanıp canlanıyor tüm tabiat, sözün özü, bahar neyi gerektiriyorsa her taraf o durumda. Varenka, düşlerim hep size aitti: İnsan gönlünü hoş etmek ve doğayı süslemek için yaratılan kuşlara benzettim sizi. Birden şu geldi hatırıma Varenka... Türlü gaile ve elem içinde yaşayan insanlar için kuşların bu kaygısız ve masum mutluluğunu kıskanmamak mümkün değildir. Buna benzer daha başka şeyler de düşünerek kimi karşılaştırmalar yaptım. Varenkacığım, bunlardan söz eden bir kitap var bende; en ince ayrıntısına kadar yazmış her şeyi. Düşlerin ne denli çok çeşitli olabileceğini anlatmak için söylüyorum bunları. İşte, bu bahar mevsiminde de akla hep tatlı ve coşkulu düşünceler geliyor, her şey tozpembe görünüyor. Bu yüzden yazdım bunları. Daha doğrusu, kitaptan aldım bunların çoğunu. Kitabın yazarı şöyle bir şiirle anlatıyor içindeki arzuyu:

"Ah, neden bir kuş, yırtıcı bir kuş değilim!.." vs. vs...

Daha başka kimi düşünceler de var ama neyimize gerek?

Varvara Alekseyevna, öyle sabah erkenden nereye gittiğinizi sorabilir miyim? Daireye gitmek için henüz hazırlanmaya başlamamıştım ki siz bir bahar kuşu gibi "pırrr" diye odadan fırlayıp neşe içinde geçtiniz avludan. Size bakınca ben de neşelendim. Ah, Varenka, Varenka!.. Asla kedere kaptırmayın kendinizi. Gözyaşının hiç yararı yok; kendi üzerimde denedim bunu. Artık rahatınız yerinde ve sağlığınız da birazcık düzeldi şimdi. Şu sizin Fedora ne âlemde? Ne kadar da iyi bir kadındır o!.. Onunla geçinip geçinemediğinizi ve ondan hoşnut olup olmadığınızı bana yazın, e mi Varenka? Fedora birazcık dırdırcıdır ama onun kusuruna bakmayın siz, yüreği çok iyidir.

Bizim Tereza'dan söz etmiştim size. O da iyi ve vefalı bir kadıncağızdır. Tanrı bize bu Tereza'yı gönderdi ben nasıl mektuplaşa-

cağımızı düşünüp dururken. Söylediğim gibi iyi, mazlum ve kendi hâlinde bir kadıncağızdır. Ne var ki ev sahibimiz çok acımasız; hiç nefes aldırmadan ve bir paçavra gibi kullanıyor zavallıyı.

Varvara Alekseyevna, öyle bir eve düştüm ki ev değil, tam bir batakhane! Siz de bilirsiniz, bir keşiş gibi otururdum eskiden. Çıt bile çıkmaz, sinek uçsa duyulurdu evde. Oysa gürültüden geçilmiyor burada. Fakat bu ev hakkında sizin henüz bir bilginiz yok, değil mi? Uzun mu uzun, karanlık ve pis bir koridor getirin gözünüzün önüne. Sağ yanda bir duvar, sol yanda ise oda kapıları sıralanıyor tıpkı hanlarda olduğu gibi. Küçücük ve hücreye benzer şeyler bu odaların hepsi; ikişer, hatta üçer kiracı oturuyor her birinde. Düzen müzen aramayın buralarda, tam Nuh'un gemisi gibi! Yine de iyi birilerine benziyorlar; okumuş ve tahsil görmüş kimseler hepsi de. Bir de memur var aralarında (edebiyatla ilgili bir görevde çalışıyormuş). Homeros'tan, Brambeus'tan, her şeyden bahseden kafalı bir adam! Subay olan iki kiracının ise kâğıt oynamaktan başka bir işleri yok. Bir deniz teğmeni, bir de İngiliz öğretmen var ayrıca. Durun da sizi azıcık eğlendireyim; diğer mektubumda hepsini tek tek ve yererek anlatacağım.

Ufak tefek ve pasaklı bir kocakarı bizim ev sahibemiz. Sabah akşam terlikle ve gecelikle gezer, hiç durmadan Tereza'ya çatar. Ben mutfakta oturuyorum. Mutfakta değil de şöyle daha doğrusu: Bir oda var mutfağın yanında (temiz ve aydınlık bir mutfağımız olduğunu belirteyim bu arada); küçük ve mütevazı bir köşecik bu oda... Sizin anlayacağınız, çok büyük üç penceresi olan mutfaktan bir bölme ayrılmış, rahat ve ferah bir oda olmuş, penceresi bile var. İşte burası benim oda dediğim. Mutfak dedim diye sakın aklınıza bir şey gelmesin iki gözüm. Aslında mutfak bölmesinden başka bir şey değil ama varsın olsun, ne çıkar? Kendi âlemimde ve rahatça yaşıyorum. Karyolamı, masa ve iki sandalyemi, komodinimi yerleştirdim, duvara da bir ikona astım. Bundan daha güzel evler ve odalar var kuşkusuz; hatta çok daha iyileri de vardır belki. Ancak bunu rahat olduğu için seçtim. Bizim avlunun tam karşısına düşüyor sizin pencere. Aslında avuç içi kadar bir yer avlu. Sizi gördükçe gerçekten içim açılıyor. Sonra, çok da ucuz ayrıca. Yemekli olarak en kötü oda, ayda otuz beş ruble buralarda; oldukça pahalı! Oturduğum yere ise yedi kâğıt veriyorum oysa; yemek için ödediğim beş gümüş rubleyle toplam

yirmi dört buçuk kâğıt ediyor... Hem otuz veriyordum ve hem de kendimi birçok şeyden yoksun bırakıyordum ilk zamanlar. Çay bile içemiyordum her zaman. Çay içmemekten de âdeta utanıyor insan anacığım; çevredekilerin hepsi de hâli vakti yerinde kimseler, ayıp oluyor... Âleme gösteriş olsun diye, kibarlık için içiyorum anlayacağınız. Yoksa benim çaya fazlaca düşkünlüğüm yoktur Varenka. Ayrıca cep harçlığı da ayırmalı bir miktar; şöyle ya da böyle, ayakkabı ve üst baş lazım. Bunlar da çıkınca maaş tamam oluyor zaten. Yine de hiç şikâyetçi değilim ben, durumumdan hoşnutum. Bana yetiyor. Birkaç yıldır yetiyor bana, arada ikramiye aldığım bile oluyor.

Şimdilik hoşça kalın meleğim. İki saksı kına çiçeği ile bir saksı sardunya aldım size; çok ucuza aldım. Muhabbet çiçeğini de seviyor musunuz? Onlardan da var. Bana yazın, hem de her şeyi, olabildiğince etraflıca yazın her şeyi, sakın böyle bir oda kiraladığım için herhangi bir kuşkuya düşüp üzülmeyesiniz canımın içi. İşime geldiği için böyle davrandım. Para biriktiriyorum iki gözüm; yüklüce bir dünyalık yaptım! Siz bakmayın benim sinekten korkar hâlime; oldukça açıkgözümdür, iradeli ve temiz bir adama yakışacak bir karaktere sahibim. Hoşça kalın meleğim. O bu derken iki sayfa doldurmuşum, daireye gitme zamanı geldi de geçiyor bile. Parmaklarınızdan öpüyorum anacığım.

Sadık Kulunuz ve Dostunuz
Makar Dyevuşkin

Not: Sizden bir ricam var; olabildiğince ayrıntılı yazın yanıtınızı. Varenka, size, bir kilo şeker gönderiyorum bu mektupla birlikte. Afiyetle yiyin ve ne olur, beni merak etmeyin. Eh, hadi artık, güle güle anacığım.

*8 Nisan*

**Sayın Makar Alekseyeviç!**

Size bir şey söyleyeceğim: Sanırım biz sonunda kavga edeceğiz. Değerli dostum, armağanlarınızı alırken yemin ediyorum, çok ama pek çok üzüldüm. Kendinizi en kaçınılmaz gereksinmelerinizden yoksun bırakarak bunları aldığınızı biliyorum. Kaç kez söyledim size; hiçbir şeye ihtiyacım yok benim... Aslında şimdiye dek yaptığınız iyilikleri ödeyecek durumda da değilim. Ya şu saksılara ne gerek vardı? Şu kına çiçeğini aldığınız neyse ne ama sardunya da ne oluyor? İnsan, yanınızda boş bulunup ağzından bir şey kaçırmaya görsün! Örneğin sardunya, hemen gidip almaya kalkıyorsunuz. Ne kadar para ödediğinizi Tanrı bilir. Ne var ki çiçekler çok güzel doğrusu! Koyu kırmızı ve üzeri benekli. Pencerenin ortasına, görünebilecek en iyi yere koydum onu. Yere bir tahta sıra koyup birkaç saksı dizmek istiyorum onun üzerine. Azıcık paralanayım da sonra... Tam bir cennete döndü odamız, temiz ve aydınlık; sevinçten havalara uçuyor Fedora. Bir de şeker yollamışsınız ayrıca. Aslında pek de aklı başında olmadığınız anlaşılıyor mektubunuza bakınca. Cennet, hoş bahar kokuları, kuşların cıvıldayarak uçuşmaları... Eh, belki içinde bir de şiir vardır dedim. Makar Alekseyeviç, yemin ederim, bir şiir eksikti o mektubunuzda! Pembe düşler, tatlı duygular... hepsi tamam... Perdeye gelince, doğrusu ya, hiç düşünmemiştim bunu; kendiliğinden takılmış olmalı saksıların yerini değiştirirken. Hepsi bu kadar.

Ah, Makar Alekseyeviç! Ne denli yalvarsanız yalvarın, kazancınızın hesabını dilediğiniz gibi verin, elinizdekini sadece kendiniz için harcadığınızı kanıtlamaya çalışın, gerçeği benden saklayamazsınız. En önemli gereksinmelerinizden benim için kestiğiniz ortada. Aksi hâlde nereden aklınıza gelebilirdi öyle bir eve çıkmak? Dehşet derecede gürültü var, odanız dar ve biçimsiz; her bakımdan rahatsızsınız kısacası. Yalnızlığı ve sessizliği sevmenize karşın gürültü hiç eksik olmaz oradan. Aldığınız maaşla çok daha iyi yaşayabilirdiniz

oysa. Fedora'nın anlattıklarına göre, şimdikine oranla çok daha iyi yaşıyormuşsunuz eskiden. Yaşamınız hep böyle kiralık odalarda, yalnız ve yabancılar arasında, dostsuz, türlü yoksunluklara katlanarak geçti demek, öyle mi?.. Değerli dostum, çok acıyorum size! En azından, sağlığınıza özen gösterin Makar Alekseyeviç. Gözlerinizin zayıfladığından söz ediyorsunuz; ne gerek var? Çabalarınızı nasıl olsa anlar ve takdir ederler dairenizdeki büyükleriniz. Bir kez daha yalvarıyorum size, bu denli para harcamayın benim için. Beni sevdiğinizi biliyorum; ne var ki varsıl değilsiniz...

Ben de çok sevinçli kalktım bugün. Kendimi çok iyi hissediyorum. Harıl harıl çalışıyordu Fedora. Bir iş de bana bulmuştu. Çok sevindim ve ibrişim alıp gelerek hemen işe koyuldum. İçimde bir hafiflik ve bir sevinç vardı öğleye kadar. Ne var ki yine iç sıkıntısı ve kara kara düşünceler başladı. Yine sızlıyor yüreğim.

Ben ne olacağım; kader neler hazırlıyor acaba benim için? Çok acı bir şey yarını kestirememek ve gelecek hakkında en küçük bir düşünceye sahip olmamak. Çok korkuyorum geriye bakmaya. Geride kalanları anımsamak bile yüreğimi paramparça ediyor. Beni mahveden acımasızlardan çektiklerimi yaşamımın sonuna dek unutamayacağım!

Gün, akşam oluyor. Çalışmam gerek. Daha çok yazmak istiyordum size ancak zamanım yok ve yetişecek bir iş var elimde. Acele etmem gerek. Çok güzel bir şey mektuplaşmak, fazla sıkılmıyor insan. Bize neden hiç gelmediniz Makar Alekseyeviç, neden? Artık çok yakın oturuyoruz birbirimize, boş zamanınız da oluyor arada bir. Ne olur sanki arada bir uğrayıverseniz? Sizin Tereza'yı gördüm geçenlerde. Acıdım; hasta mıdır nedir... Yirmi kapik verdim... Ha, unutuyordum az kalsın; yaşantınızı bana geniş olarak yazın. Çevreniz nasıl, oradakilerle geçinebiliyor musunuz; çok merak ediyorum. Savsaklamayın sakın, olur mu? Perdenin kenarını kendim özellikle kaldıracağım bugün. Erken yatın; dün gece yarısına kadar ışık gördüm pencerenizde. Hadi, hoşça kalın! Çok canım sıkılıyor bugün. İnsanın böyle günleri de oluyormuş demek. Allah'a ısmarladık.

Sizin
Varvara Dobroselova

*8 Nisan*

**Çok Saygıdeğer Varvara Alekseyevna!**

Bugünleri de mi görecekti benim şu talihsiz başım, iki gözüm, anacığım!.. Benim gibi yaşlı biriyle iyi eğlenmişsiniz Varvara Alekseyevna! Gerçi suçun hepsi bende, başkasında değil. Aşktan söz ediyor, dolaylı ve imlemeli sözler etmeye yelteniyorum başımda bir tutamlık saç kaldığına aldırmadan. İnsanın, kimi zaman bu tür tuhaf davranışlarda bulunduğu ve hiç yoktan saçmalamaya başladığı olabiliyor anacığım. İnsan, bir incir çekirdeğini bile doldurmayacak kadar bir yığın saçmalığı sıralayıveriyor. Yazdığım o anlamsız ve özentili cümleler için kendime kızıyorum aklıma geldikçe. Ansızın bir hoppalık, bir züppelik geldi bu sabah giderken; apaydınlık oluverdi yüreğim. İçimde bir bayram sevinci duydum hiçbir nedensiz. İşe bile dört elle sarıldım. Sonra ne oldu ama? Yöreme bakındım; eskiden olduğu gibi renksiz ve iç karartıcıydı her şey. Sürekli aynı mürekkep lekeleri, masalar, kâğıtlar; ben bile ne isem oydum, hiç değişmemiştim sanki... Aklıma nereden esmişti bütün bunlar? Güneşli ve masmavi gökyüzü sebep oldu belki de. Hele avluya bakan pencerelerin altında yükselen türlü çeşitli burun törpüsüne karşın hoş kokulardan söz etmeme ne demeli? Aptallıktan başka bir şey değil! Kimi zaman tuhaf duygular içinde insanların saçmaladıkları oluyor. Nedeni ise hep aptalca bir yürek coşkusu... Eve dönüşüm için "yürüdüm" yerine, "süründüm" demek daha doğru olur belki. Başım da ağrımaya başladı üstüne üstlük. Sanırım soğuk aldım. Bahar sevinci içinde yazlık pardösümü giymeye yeltendim bir budala gibi. Canımın içi, duygularımla ilgili olarak da yanılmışsınız. Ters bir anlam vermişsiniz onlara. Size karşı çok duru bir bahar sevgisi duyuyorum Varvara Alekseyevna. Öksüz olmanız, size babalık yapmak hakkını bana bağışlıyor. Bir akrabanın tüm içtenliğiyle söylüyorum bunu. Akrabalığımız dış kapının mandalı türünden de olsa, yine de akrabanız sayılırım. Şu anda en yakın akrabanız ve koruyucunuz benim. Şundan ki: Koruma ve yardım beklemekte yerden göğe kadar hakkınız olduğu kimselerden ihanet ve aşağılama gördünüz.

Şiirlere gelince; bu tür şeylerle uğraşmanın benim gibi bir ihtiyara yakışmadığı çok kesin. Aslında saçma bir şey şiir! Şiir yüzünden, okulda çocukları dövüyorlar bile bu zamanda... Bu aynen böyle iki gözüm.

Ayrıca konfordan ve rahatlığım gibi şeylerden de söz ediyorsunuz mektubunuzda. Ben ne titiz bir adamım ve ne de kılı kırk yaran türden biriyim anacığım. Bundan daha iyi yaşamadım şimdiye dek. Artık nazenin biri olacak da değilim bu yaştan sonra. Ben daha ne isterim karnım tok, sırtım pek olduktan sonra! Bir kont sülalesinden değiliz biz. Babam bir soylu değildi. Elini benden daha sıkı tutardı ailesini geçindirmek için. Diyorum ya, pek de nazlı biri sayılmam. Ne var ki eski evim gerçekten daha iyi ve daha ferahtı doğrusu. Aslında bugün oturduğum yer de fena sayılmaz ve hatta kimi yönleriyle daha bir iç açıcı ve daha değişik, bunu yadsıyamam. Ancak yine de birincisini arıyorum bazen. Biz ihtiyarlar, yani yaşlılar, sevdiklerimize bağlandığımız kadar bağlanıyoruz eşyamıza. Daire çok küçücüktü. Duvarları -sözünü etmeye bile değmez ya- sıradan duvardı... Sorun duvarlarda değil, anılar, geçmişe ait anılar içimi sıkıyor... İşin en ilginç yanı da bunların, çoğunlukla tatlı anılar olmalarına karşın üzülüyordum. O zamanlar fena gözüken, insanı çileden çıkaran olaylar bile anı olunca tüm fenalığını yitirip düşlerde çekici bir durum kazanıyor. Varenka, öyle sakin yaşardık ki ev sahibemle! Zavallı ihtiyarcık öldü. İçim sızlıyor o aklıma geldikçe. Son derece iyi bir kadındı; fazla kira da almazdı benden. Uzun uzun şişlerle, paçavralardan kestiği şeritleri yatak örtüsü şeklinde örmekti yaptığı bütün iş. İkimiz aynı masada çalışıyorduk ışığı birlikte kullandığımız için. Maşa adında bir de torunu vardı. Bebekliğini biliyordum onun. On üçünde falan olmalı bugün. Çok neşeli ve afacan bir şeydi, sürekli güldürürdü bizi... Birlikte yaşardık üçümüz. Kışın o uzun gecelerinde yuvarlak masamızın etrafına geçer, önce çayımızı içerdik. Ardından herkes işine başlardı. Maşa'nın canı sıkılmasın ve haylaza bir yaramazlık fırsatı çıkmasın diye masal anlatmaya başlardı ninemiz. Ne de güzel masallardı onlar! Değil çocuklar, büyükler bile severek dinlerlerdi! İş falan aklımdan çıkardı çubuğumu tüttürüp onu dinlemeye başladığımda. O haylaz kızımızı bir görmeliydiniz! Elini pembe yanağına dayar, güzel minik ağzını açarak dinlerdi dalgın dalgın. Gözlerini yumup ninesine sokulurdu eğer masal korkunç ise. Çok

hoşuma gidiyordu onun o hâli. Mumun nasıl tükendiğinin, dışarıda tozu dumana katan karın ve tipinin farkında bile olmazdık. Varenkacığım, yaklaşık yirmi yıl, sürekli böyle güzel günler geçirdik. Çenem açılıverdi benim de. Bu tür konulardan belki de hoşlanmazsınız. Ortalığın kararmaya başladığı şu saatlerde bunları anımsamak bana da acı veriyor aslında.

Tereza bir şeylerle uğraşıyor; hem başım hem de sırtım ağrıyor biraz. Kafamdan geçen düşünceler de oldukça tuhaf. Sanki onların da bir ağrısı vardı... İçim çok sıkılıyor bugün Varenka! Size gelmemi istiyorsunuz. Hiç olacak bir şey mi bu canım, herkes ne der sonra? Bizden bir gören olur avludan geçerken; sorup soruşturmaya ve türlü anlamlar vererek dedikodu yapmaya başlarlar. Onlar bu duruma bambaşka gözlerle bakarlar. Hayır meleğim, yarın akşam kilisede görürüm sizi. Her ikimiz için daha bir tehlikesiz ve akıllıca bir davranış olur bu. Kusurumu bağışlayın size böyle bir mektup yazdığım için: çok saçma buldum okuduktan sonra. Ne yaparsınız, yaşlı ve cahil biriyim Varenkacığım. Bu yaştan sonra yeniden okumaya yeltensem bile kafam almaz bu kez de. Açıkça söylüyorum canımın içi, hemen saçmalayıveriyorum şöyle biraz süslüce bir yazı yazayım desem. Kimsenin uyarısına ve alayına da gerek yok bunu anlamam için. Pencerede gördüm bugün, perdenizi indirdiğinizi de gördüm. Hoşça kalın, Allah'a emanet olun!

İçten Dostunuz
Makar Dyevuşkin

Not: Hiç kimseyle ilgili olarak hiciv yazıları yazmayacağım bir tanem. Artık çok yaşlıyım boşuna gevezelik etmek için. Ayrıca "kazma kuyuyu, kendin düşersin içine" örneği benimle de alay edenler bulunabilir.

*9 Nisan*

**Sayın Makar Alekseyeviç,**

Değerli dostum ve velinimetim Makar Alekseyeviç, ayıp değil mi? Nasıl da huysuzlanıp dert edinmişsiniz kendinize durup dururken. Bana darıldınız mı yoksa? Ah, çok densiz oluyorum kimi zaman. Ne var ki sözlerimi iğneleyici alaylar biçiminde anlayacağınız aklıma hiç gelmemişti. Yaşınızla ve de karakterinizle alay etmeye asla cesaret edemeyeceğimden kuşkunuz olmasın. Düşüncesizliğimden ve daha çok da can sıkıntısından oldu bütün bunlar. Canı sıkılan insan neler yapmaz ki! Benimle azıcık şakalaşmak istediğinizi sanmıştım mektubunuzda. Sonra, bana darıldığınızı anlayınca da dehşet derecede üzüldüm. Hayır, değerli dostum ve velinimetim; eğer benim bir duygusuz ve nankör olduğumdan kuşku duyuyorsanız çok yanılıyorsunuz. Bütün içtenliğimle takdir ediyorum beni kötü insanlardan, onların nefret ve hücumlarından koruyarak yaptığınız iyiliği. Sizin için ömrümün sonuna dek Tanrı'ya dua edeceğim.

Hiç keyfim yok bugün; ateşli titreme nöbetleri geliyor. Çok endişeleniyor Fedora. Makar Alekseyeviç, bize gelmekten çekinmenize gerek yok. Buna kim karışabilir? Sizinle tanışmamız yeterlidir. Burada bitiriyorum mektubumu. Yazılacak pek bir şey yok. Yazacak dermanım da yok aslında, çok rahatsızım. Hoşça kalın Makar Alekseyeviç.

Bana darılmamanızı; ayrıca size olan sonsuz saygı ve sevgimden emin olmanızı yeniden rica eder, en derin saygılarımı sunarım.

Sadık Hürmetkârınız
Varvara Dobroselova

*12 Nisan*

**Çok Saygıdeğer Varvara Alekseyevna;**

Size ne oldu yine iki gözüm? Sürekli korkutuyorsunuz beni. Her mektupta, "Kendinizi iyi koruyun, dışarı çıkarken sıkıca giyinin, kötü havalarda dışarı çıkmayın ve çok temkinli olun," diye yazıyorum. Siz ise hiç oralı değilsiniz oysa. Tam bir çocuk gibisiniz. Zayıf ve bir saman çöpü kadar narinsiniz. En küçük bir şeyden bile hastalanıyorsunuz. Bütün bunları bilerek her tür tehlikeden kaçınmanız ve sevenlerinizi üzmemeniz gerekir.

Benden yaşayışımı ve çevremi geniş olarak anlatmamı istiyorsunuz canımın içi. Hay hay! Severek yerine getireceğim bu dileğinizi. Daha düzenli olması için baştan başlayalım anacığım.

Evimizin sokaktan giriş kısmı oldukça güzel. Temiz, aydınlık, geniş ve her yanı pirinç, kızılağaçtan bir merdiven ana kapıya çıkıyor. Buna karşın arka merdivenimizi hiç sormayın! Rutubetli, dolambaçlı ve pis bir şey... Basamakları kırık ve duvarları öylesine yağlı ki el değdikçe yapışıyor. Bir sürü sandık, sandalye ve kırık dolap yığılı her katın sahanlığında. Oraya buraya paçavralar asılmış. Camlar kırık; toz, çerçöp, yumurta kabukları ve balık içleriyle dolu çöp kapları var. Pislikten ve kokudan geçilmiyor.

Daha önceden yazmıştım odaların taksimatını. Oldukça iyi ve rahat sayılırlar. Ne var ki bir havasızlık var. Daha doğrusu, bir baygın ve keskin küf kokusuyla dolu hava. İlk etki hiç iyi olmuyor ama birkaç dakika sonra alışılıyor. Tüm bunlar hiç farkına varılmadan kayboluyor. Koku, insanın her yanına sindiği için pek yadırganmıyor. Ancak bizdeki bu havaya kanaryalar dayanamıyorlar. Geçende beşincisini aldı denizci ama yine boşuna. Kuşları birer birer öldürüyor bizdeki bu hava. Aydınlık ve geniş bir mutfağımız var. Ne var ki sabahları et ya da balık kızartılınca çokça duman yapıyor yine de. Su sıçratarak ortalığı ıslatıyorlar üstelik... Fakat mutfağımız cennet gibi oluyor akşamüstlerinde. Hiç eksik olmaz içerideki iplere asılmış eski püskü çamaşırlar. Çamaşır kokusundan biraz rahatsız

oluyorum çünkü odam mutfağa bitişik. Önemli değil, zamanla alışılıyor.

Varenkacığım, ta sabahın erken saatlerinde başlıyor gürültü patırtı. Kiracılar kalkıp dolaşırken şuraya buraya çarpıyorlar; bunlar, ya işe gidenler ya da kendiliğinden erken kalkanlardır. Hepsinin de ilk işi çay içmek oluyor. Semaverlerimizin çoğu ev sahibimize ait. Sıraya giriyoruz az olduğu için. Canına okuyorlar çaydanlığını sıra dışı uzatanın. Bu acemiliği ben de yapmıştım ilk geldiğimde. Neyse, geçelim bunları... Bu vesileyle olmuştu kiracılarla tanışmam. Denizciyle tanıştım ilkin. Çok içten bir çocuk. Kendisiyle ilgili her şeyi anlattı. Anne ve babasından; Tula belediye reisiyle evli kız kardeşinden, Kronştad kentinden söz etti. Beni koruyacağına söz verdi ve hemen çay içmeye davet etti. Kumar oynanan odada buldum onu. Bana da çay verdiler. Ardından da kumar oynayalım diye tutturdular. Bunu alay etmek için mi yoksa ciddi mi söylediler, bilemiyorum. Geceden kalmışlardı, kumar oynuyorlardı; oyun hâlâ devam ediyordu odaya girdiğimde. Tebeşir, kâğıtlar ve gözleri yakan dehşet bir duman... Benim filozofluk tasladığımı söylediler oyuna katılmak istemeyişim üzerine. Ardından da kimse benimle konuşmadı; doğrusu ya, buna da çok memnun oldum. Adamların hepsi kumarbaz, yanlarına bir daha uğrar mıyım hiç! Memurun odasında edebî toplantılar oluyor kimi zaman. Onun odası çok hoş; mütevazı ve tertemiz bir köşecik.

Varenkacığım, hazır sırası gelmişken ev sahibemizi anlatayım bir de. Zehir zemberek ve tam anlamıyla bir cadaloz. Tereza'yı gördünüz; ne hâldeydi, değil mi? Bir deri bir kemik; tüyleri yolunmuş bir tavuktan daha beter. Topu topu iki adamımız var aslında: bunlardan biri Tereza, diğeri de ev sahibemizin uşağı Faldoni. Adamın gerçek adı bu değil belki de; ne var ki herkes bu adla çağırıyor onu. Havuç kırmızısı saçları var... Belki de Finlandiyalıdır! Burnu yamyassı, gözlerinden biri bozuk ve küstah herifin teki. Tereza'yla tartışır durur bütün gün, bir dövüşmedikleri kalıyor. Sözün özü, pek de o denli rahat değil benim buradaki yaşantım. Şöyle bir gece bile olsun, hep birden uyusalar da etraf sessizleşse, ne mümkün! Mutlaka ama mutlaka, ya bir tarafta toplanıp kumar oynarlar ya da söyleyemeyeceğim şeyler yaparlar. Bugün artık bir hayli alıştığım hâlde bu karmaşa içinde ailelerin nasıl barınabildiklerine şaşıyorum yine de. Bizde, yoksul bir aile kiralıyor bir odayı. Ne var ki oturdukları oda

diğerlerinin sırasında değil de onların karşısında, hem de tam köşeye düşüyor. Sessiz insanlar, varlar mı, yoklar mı, belli değil. Odayı ikiye bölerek oturuyorlar. Adam, yedi yıl önce işten çıkartılmış, boşta gezen memurun biri. Soyadı Gorşkof. Ufak tefek ve kır saçlı biri. Ona baktıkça içim sızlıyor. Üstündeki elbise, o denli yağlı ve hırpani ki; benden çok çok daha beter! Çok zavallı bir hâli var; bir deri bir kemik, dizleri, elleri ve kafası titriyor. Koridorda karşılaşıyoruz kimi zaman. Sanırım bir hastalığı var. Hep kenardan gidiyor yürürken. Ben de çekingen biriyim ama bu, benden de beter. Karısı ve üç çocuğu var. Tıpkı babasına çekmiş en büyük oğlu, onun gibi çelimsiz. Karısının, zamanında çok güzel biri olduğu hâlâ belliydi. Öyle perişan bir kıyafetle geziyor ki zavallıcık!.. Ev sahibemize borçlandıklarını duydum, sürekli surat asıyor kadın. Gorşkof'un görevden ayrılma sebebiyle ilgili bazı can sıkıcı işleri de varmış. Dava mı, mahkeme mi yoksa tahkikat mı, öyle bir şey işte. Ancak o denli yoksul insanlar ki anlatılamaz! Odalarından çıt bile çıkmıyor günün her saatinde. Çocukları bile çok sessizler. Diğer çocuklar gibi oynayıp güldüklerini bir kerecik olsun görmedim. Fakat çok normal bir şey değil bu. Kapılarının önünden geçiyordum bir akşamüstü. O ara bütün ev sessizleşmişti nasılsa. Kulağıma bir hıçkırık, ardından bazı fısıltılar ve sonra da yine hıçkırmalar geldi birden. Bu, öyle sessiz ve için için bir ağlamaydı ki içim parçalandı. O gece gözüme hiç uyku girmedi, hep o zavallıcıkları düşündüm.

Değerli dostum Varenka, şimdilik hoşça kalın! Elimden geldiğince size burayı anlattım. Sürekli sizi düşünerek bugünümü geçirdim. Sizin için içim sızlıyor. Sıcak bir mantonuzun olmadığını biliyorum. Ah, şu Petersburg baharları... Karla karışık yağmur ve rüzgâr... Bunlar insanı öldürür Varenka! Bu havalardan Tanrı insanı korusun. Kusura bakmayın mektubum güzel olmadı diye. Ne yapayım, ifadem bozuk. Sizi neşelendiririm ümidiyle aklıma nasıl estiyse öyle yazıyorum. Hiç kuşkusuz, eğer zamanında okusaydım böyle olmazdı. Ne okuduk ve ne de bir şey öğrenebildik oysa!

Sadık Dostunuz
Makar Dyevuşkin

*25 Nisan*

**Sayın Makar Alekseyeviç!**

Kuzenim Saşa'yla karşılaştım bugün. Bilemezsiniz, ne korkunç! O da mahvolacak. Anna Federovna'nın sürekli benimle uğraştığını duydum bir yerlerde. Sanırım yakamı hiç bırakmayacak bu kadın. *Beni affetmek*, olanları unutup beni görmeye gelmek istiyormuş. Sizin, benim akrabam olmadığınızı, oysa kendisinin bana daha yakın olduğunu söylüyormuş. Sizin hiç hakkınız yokmuş aile işlerimize karışmaya. Sadakanızla, sırtınızdan geçindiğim için beni de ayıplıyormuş... Anneme ve bana tam iki buçuk yıl bakmış, bizleri açlıktan ölmekten kurtarmış ve tüm borçlarımızı bağışlamış. Oysa ben tüm bu iyilikleri unutmuşum... Annemi bile hiç rahat bırakmıyor! Zavallı anacığım, eğer bir bilebilseydi bu kadının bana yaptıklarını! Ne var ki Tanrı her şeyi biliyor. Benim için, aptallığımdan dolayı kısmetimi kaçırdığımı söyleyip duruyor bir de... Bana mutluluk yolunu göstermiş, başkaca da bir şeye karışmamış. Ben onurumu korumasını hiç bilememişim, belki de korumak istememişimdir... Öyleyse, suç kimin?.. Aman Allah'ım!.. Bay Bıkov'un haklı olduğunu söylüyor; öyle bir kız ki... Ah, ne kadar acı bir şey bunları yazmak! Erkekler böyleleriyle evlenmek zorunda değilmiş aslında. Çok acı geliyor bu haksızlıkları duymak. Makar Alekseyeviç! Çok şaşırdım. Titriyor ve hıçkırarak ağlıyorum. İki saattir bu mektubu bitiremedim. Bana karşı işlediği suçu bildiğini sanıyordum o kadının. Ne var ki pek de öyle değil.

Benim için sakın üzülmeyin değerli dostum ve biricik koruyucum. Fedora'nın abartması; hasta masta değilim. Dün annemin ayini için Volkovo Mezarlığı'na gittiğimde azıcık üşütmüşüm. Benimle birlikte gelseydiniz keşke! O denli de yalvardım size. Zavallı, zavallı anacığım, mezarından başını kaldırıp bana neler yapıldığını bir görebilseydin!

V.D.